

Marie von der Lippe & Sissel Undheim (red.), 2017. *Religion i skolen: Didaktiske perspektiver på religions- og livssynsfaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 217 sider.

Anmeldt av Inge Andersland

I 2017, da antologien *Religion i skolen* ble utgitt, kunne den leses som en faglig reaksjon på at Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i 2013 bestemte at RLE skulle bli til KRLE, og at omtrent halvparten av tiden i faget skulle vies kristendom. Nå, derimot, når et samlet religionsdidaktisk fagmiljø står på terskelen til nye læreplaner både i KRLE og religion og etikk, er den aktuell på en annen måte. Antologiens tolv bidrag gir innspill til å forstå hvorfor læreplanrevisjonene var nødvendige, introduksjon til tankegodset som ser ut til å prege de nye planene, og ressurser som vil hjelpe lærere til å gjøre de nye versjonene av fagene gode.

En av strukturene i det eksisterende KRLE-faget er de såkalte verdensreligionene. Trine Anker viser at dette begrepet verken er selvsagt eller uproblematisk. I stedet viderefører det utdaterte forestillinger om religion, og står i veien for elevers møte med kompleksiteten i enkeltmenneskers religiøse praksiser. En annen struktur som har preget norsk grunnskoleundervisning om religion er skillet mellom «kristendom» og «andre religioner». Bengt-Ove Andreassen peker på hvordan forestillinger om det kristne har spilt flere roller, blant annet som felles norsk kulturarv. Han drøfter veien fra RLE til KRLE i 2013–2015 og argumenterer for at vektleggingen av kristendom handler like mye om opprettholdelse av forestillinger om majoritetsreligion og norske tradisjoner som å gi elevene en innføring i historiske forhold.

Wanda Alberts har blikk for lærerutdanning og gjør rede for hvordan en religionsvitenskapelig religionsdidaktikk sammen med en emansipatorisk dannelsestenkning kan legge til rette for at studenter utvikler den dømmekraften de trenger for å være lærere i fremtidens KRLE-fag. På denne måten illustrerer hun også hvordan religions-

didaktikk henger sammen med pedagogikk, og at også religionsvitenskapelige tilnærminger har syn for danning.

For å forstå tenkingen i de nye forslagene til læreplaner er åpningsartikkelen i antologien et godt sted å begynne. Der stiller Marie von der Lippe og Sissel Undheim de store spørsmålene om religions- og livssynsfaget, og viser hvordan antologien som helhet skisserer en tilnærming til religionsdidaktikk som vektlegger kulturkompetanse og demokratisk medborgerskap.

Her er det også interessant å se hvordan Geir Skeies diskuterer religionsfagets bidrag til elevenes personlige utvikling. Han trekker veksler på pedagogen Gert Biestas kritikk av en skole som blir for læringsorientert og foreslår et undersøkende og utforskende perspektiv. Denne artikkelen kan også leses som et bidrag til å forstå det nye kjerneelementet i KRLE og religion og etikk om utforskning av eksistensielle spørsmål og svar.

I forlengelsen av Skeies artikkel kommer Jon Magne Vestøls bidrag, som setter fokus på rollen elevenes livssynsbakgrunn kan og bør ha i skolefag om religion. Han avslutter med en skisse av en livssynsåpen didaktikk, hvor blant annet filosofiske samtaler fungerer som et sted for refleksjon der også elevenes livssynsbakgrunn kan spilles ut. Samtidig avgrensers Vestøl seg fra en tenkning som legger opp til at religionsundervisningen bevisst tar sikte på arbeid med denne bakgrunnen. I stedet er målet at det skal være rom i faget for reflekterende møter mellom fagstoffet og elevene.

Lars Laird Iversens bidrag til antologien er en kortfattet og presis innføring i konseptet uenighetsfellesskap, som han har utviklet og utdypet andre steder. Dette konseptet hadde i sin tid sitt utspring i observasjoner av norske KRL-klasserom og kan med fordel tas med videre i de nye religions- og livssynsfagene vi får fra og med 2020.

Videre inneholder antologien flere bidrag som tilbyr ressurser og veiledning til lærere som skal i gang med de nye fagene. Først av disse er Sissel Undheims artikkel, om potensialet i populærkultur og døde religioner, som dessverre har trange kår i KRLE-planen fra 2015. Med utgangspunkt i utkastet til nye planer, derimot, skulle veien være åpen

for at de spennende innspillene fra Undheim kan finne veien til norske klasserom. Det blir nå opp til lærere å la elever utforske hvordan religiøse tradisjoner som den mesopotamiske, keltiske eller egyptiske både spilles ut i digitale formater og kan gjenfinnes som deler av norsk eller europeisk kultur. På denne måten kan elever også inviteres til å ta med seg religion slik det fremstår i transmediert populærkultur med seg inn i klasserommet. Der kan den bli gjenstand for utforsking og sammenligning som blant annet kan utfordre elevenes forestillinger av hvordan religion kan skje.

Camilla Stabell Jørgensens bidrag fungerer også som ressurs for lærere i KRLE og religion og etikk, og enda mer med tanke på fagfornyelsen. Hun presenterer og drøfter begrunnelser for hvorfor ekskursjoner bør være en del av religions- og livssynsfagets metodearsenal, og gir med bakgrunn i empirisk materiale god innsikt i problemstillinger en da må være klar over.

Som Jørgensen også viser, kan ekskursjoner også innebære møter med forkynnende elementer i religiøse tradisjoner. Da vil det være nyttig å kjenne Marie von der Lippes artikkel i antologien, som gjør rede for de norske fritaksreglene og peker på utfordringer disse reglene gir i en flerkulturell skole. Siden fritaksretten ikke er knyttet utelukkende til KRLE-faget vil dette bidraget også ha verdi utenfor fagets grenser. Det er en viktig del av norsk skolelovgivning som alle lærere burde gjøre seg kjent med.

Et av de tverrfaglige temaene i den nye overordnede delen av læreplanverket er demokrati og medborgerskap. Bengt-Ove Andreassen og Torjer A. Olsen viser at for elever i Norge innebærer dette også samiske tema og urfolkstematikk. Gjennom begrepene mainstreaming og whitestreaming åpner de også opp en bredere inngang til hva som settes i spill når det samiske er på dagsorden. Artikkelen viser godt at dette vil være viktig i de nye religions- og livssynsfagene.

Det tolvte bidraget i antologien er skrevet av Oddrun Marie Hovde Bråten, som i likhet med Alberts sørger for at blikket løftes ut over den norske konteksten. Hun viser at norske klasserom alltid finner sted i en global kontekst, med forestilte fellesskap i flere nivåer. Dette bidraget

gir antologiens tydeligste oppfordring til videre forskning innenfor religionsdidaktikk og bør inspirere både master- og PhD-kandidater i årene som kommer.

Oppsummert peker antologien på svakheter ved religions- og livssynsfagene slik de nå fremstår, både med tanke på verdensreligionmodellen, kristendommens rolle og forholdet til samiske tema. Den viser hvordan sentrale aktører i det religionsdidaktiske feltet nå vil forstå fagene, med vekt på kulturkompetanse og demokratisk medborgerskap, og gir nyttige og praktiske innspill til hvordan de nye fagene kan realiseres. Antologien har derfor mye å by på for alle med aksjer i religions- og livssynsfagene i norsk skole, og den er et opplagt bidrag til pensumlitteratur i lærerutdanningene våre. Samtidig samler den også perspektiver som isolert sett nok kan tolkes i ulike retninger. Disse potensielle spenningene, for eksempel mellom Vestøls og Alberts sine bidrag, hadde det vært interessant å se tematisert. Det kjennes også som at flere av bidragsyterne er forsiktige i formuleringen av kritiske poeng, og kanskje disse kunne vært lagt frem klarere. For eksempel er det vel mer alvorlige problemer med «Et ensidig fokus på såkalte verdensreligioner [...] og ‘harmoniserende’ fremstillinger som kun fokuserer på religion som individuell og sosial ressurs» enn at det «overlater lærere til å måtte ta krevende didaktiske valg», jf. s. 22 av åpningskapittelet.

Til slutt vil jeg peke på et godt grep redaktørene har tatt. Alle bidragenes litteraturreferanser peker til en samlet liste tilslutt i boken. Denne inneholder over 400 referanser og fungerer både som leseliste for den interesserte og som god hjelp til alle som har ansvar for å sette opp ytterligere pensumlitteratur i religionsdidaktikk.